

Richard Brander
är pol.dr och senior kommunikations-
expert vid Finlands Bank (tjänstledig).

Många organisationer vill bidra till ekonomiundervisningen i skolorna

Finländarnas ekonomiska kunnande ska enligt ett strategiförslag vara bäst i världen år 2030. Avsikten är att så många som möjligt ska förstå betydelsen av ekonomisk kompetens i sitt eget liv och kunna fatta goda beslut med tanke på sin ekonomi. Många organisationer känner sig manade att hjälpa till, speciellt i skolorna.

En utredning som Finlands Bank gjorde 2020 visar att många olika organisationer strävar efter att främja kunskap i ekonomi bland ungdomar genom att ställa sin expertis till skolornas förfogande. Utredningen var en del av arbetet med en nationell strategi för att främja ekonomiskt kunnande i Finland. Utkastet har under år 2021 varit föremål för fortsatt beredning vid Justitieministeriet.

I strategiförslaget betonas vikten av att underlätta samarbetet mellan olika aktörer och att ge dem ökad tillgång till aktuell information. Dessutom bör verksamheten samordnas bättre än tidigare. Att ett sådant behov föreligger framgår då man granskar de mångahanda åtgärder som läggs in för att stöda ekonomiundervisningen i skolorna.

Strategin för ekonomiskt kunnande inkluderar de myndigheter och övriga offentliga aktörer som arbetar för att främja medborgarnas ekonomiska kunnande samt aktörer inom den privata och tredje sektorn. Skolornas undervisning i ekonomi har koppling till strategin men ingår inte direkt i den. Det motiveras med att skolorna genomför den läroplan som baserar sig på lagar och förordningar och där har ett centralt mål redan länge va-

Marthaförbundets ekonomibok *En euro i taget* delas gratis ut till en årskurs per läroinrättning i andra stadiet.

rit att stärka barnens och de ungas ekonomiska kunskande.

”Multidisciplinära aktörer utanför skolorna kan stöda genomförandet av läroplanerna och fortbilda lärarna. På detta sätt omfattas lärarna, liksom också eleverna på olika skolstadier, av strategin och har stor fördel av den”, konstateras ändå i strategin.

En ny läroplan har tagits i bruk i gymnasierna den 1 augusti 2021. Timfördelningen har inte ändrats men flexibiliteten har blivit större, vilket också möjliggör utökad samarbete med externa partners. Liksom tidigare finns det inom ramen för samhällskunskap en obligatorisk kurs i ekonomikunskap, YH2 kallad. Europeisk och global ekonomi har fått ökad synlighet i den obligatoriska kursen ”Finland, Europa och en värld i förändring” (YH3). Dessutom erbjuder många skolor frivilliga kurser.

Läroplanerna slår fast vad studerande ska lä-

ra sig om samhällslära och ekonomi i gymnasiet. ”Undervisningen i samhällslära fördjupar de studerandes kunskaper om det omgivande samhället och ekonomin samt ger dem förutsättningar att utvecklas till aktiva och engagerade medborgare”, konstateras det på Utbildningsstyrelsens webbplats. Generellt sett betonas kontakterna till den omgivande världen, i synnerhet internationellt samarbete och samarbete med högskolor och arbetsliv, i högre grad än tidigare.

Grundläggande ekonomiska begrepp

Det centrala innehållet i den obligatoriska kursen i ekonomi är för det första samhällsekonomi och dess aktörer. Detta omfattar också grundläggande ekonomiska begrepp, det samhällsekonomiska kretsloppet och växelverkan mellan privathushåll, företag och samhällsekonomi. Skötseln av den egna ekonomin: sparande, konsumtion och skuldsättning betonas speciellt.

För det andra får de studerande kunskap om ”marknader, konjunkturen och näringslivet”, som det heter i läroplanen, inklusive arbete, företagsamhet och företag. Och för det tredje ingår ekonomisk politik, med bland annat utgångspunkter, fördelar och problem med hållbar ekonomisk tillväxt.

I den obligatoriska EU-kursen (YH3) tillkommer som ett allmänt mål att de studerande ska kunna ”analysera vilka fördelar och nackdelar globaliseringen och den europeiska integrationen medför i det egna livet och för Finlands ekonomiska och politiska system”. EU:s ekonomiska politik och också regionpolitik är ett av innehållen i kursen.

Vad är det då konkret som erbjuds undervisningssektorn av olika myndigheter och organisationer? Listan här nedan är lång och inte helt uttömmande.

Gällande fortbildningen av lärare i ekonomiskunskap finns det sedan länge ett koncept kallat Talous tutuksi (Ekonomi i klartext), som riktar sig särskilt till lärare i historia och samhällskunskap samt matematik-, hushålls- och klasslärare, rektorer, studiehandledare och lärarstudenter. I början av höstterminen anordnar Finlands Bank, finansbranschens intresseorganisation Finans Finland, Förbundet för lärarna i historia och samhällskunskap, Utbildningsstyrelsen, Börsstiftelsen samt Ekonomi och ungdom TAT, en organisation med syfte att utveckla barns och ungdomars färdigheter gällande ekonomi och arbetsliv, fortbildningsdagar. Där får lärare och andra deltagare aktuell information om läget i samhällsekonomin, olika centrala trender nationellt och globalt, och också tips på nya läromedel och -metoder för undervisningen.

”Flera olika organisationer vill uppmuntra de studerande att ta kontroll över sin egen ekonomi. Man vill uppmuntra till arbetande och företagsamhet, men också till sparande och placeringar.”

Eleven jobbar i en miniatyrstad

Den nya läroplanens målsättning om ökade kontakter mellan gymnasierna och den omkringliggande världen kan på många sätt redan sägas vara uppfylld då det gäller ekonomiskunskap. Redan i grundskolan kommer en stor del av eleverna i kontakt med TAT:s populära Företagsbyn för sjätteklassister (Yrityskylä). Lärandemiljön är en miniatyrstad, där eleven jobbar i sitt eget yrke och får lön för utfört arbete. Eleven fungerar också som konsument och medborgare i det finska miniatyrssamhället. Företagsbyn finns också för niondeklassister, där eleverna tävlar i att leda företag på internationella marknader.

Flera olika organisationer vill uppmuntra de studerande att ta kontroll över sin egen ekonomi. Man vill uppmuntra till arbetande och företagsamhet, men också till sparande och placeringar. Börsstiftelsen har utarbetat ett koncept med så kallade börsambassadörer, som är 15–18-åriga ungdomar som gått ut grundskolan. Efter att ha fått utbildning av Börsstiftelsen besöker de högstadieskolor i sitt område för att berätta om hur man tar hand om sin ekonomi, sparar och placerar. Programmet inleds med en tre dagar lång introduktionsutbildning, där ambassadörerna får träffa varandra och olika människor inom ekonomisektorn, lära sig nytt, ”och ta del av oförglömliga upplevelser och börsambassadörernas gemenskap”, som det heter på Börsstiftelsens hemsida.

TAT har för sin del introducerat Investerarskolan, en ny kurs som varar hela gymnasietiden. Kursen fokuserar på investeringar och aktiesparande, och är uppbyggd i samarbete med olika aktörer inom finansbranschen. Det är meningen att Investerarskolan lanseras på svenska under år 2022.

Ung företagsamhet rf har presenterat nya studiehelheter om egen ekonomi och arbetslivsfärdigheter för årskurserna 7–9. I programmen behandlas teman såsom planering av ekonomin, hållbar utveckling, att söka jobb och att identifiera sina starka sidor. Ung företagsamhet erbjuder också svenska studieprogram och läromedel för undervisning i företagsamhet, arbetslivsfärdigheter och ekonomiskunskap, från småbarns- och förskolan upp till andra stadiet och till och med högskolenivå.

Sporrar att välja ekonomisk vetenskap

Helsinki Graduate School of Economics, där Helsingfors universitet, Aalto-universitetet och Hanken slagit samman sina resurser i nationalekonomi, går ytterligare ett steg längre i och med utarbetandet av en nätbaserad kurs i nationalekonomi, som är riktad till alla intresserade och speciellt till studerande på andra stadiet. En av målsättningarna är att stimulera speciellt gymnasiestuderandes intresse för ekonomi, och även sporra dem till att välja ekonomisk vetenskap som ett fokusområde i sina högskolestudier.

Också Konkurrens- och konsumentverket KKV erbjuder undervisningsmaterial för skolorna. Konsumentfärdigheter har enligt KKV ett nära samband med ekonomiska färdigheter och undervisningen ska bidra till att eleven utvecklas som konsument och får färdigheter som hjälper honom eller henne att sköta sin egen ekonomi.

Garantistiftelsen och Marttaliitto har utarbetat gemensamt undervisningsmaterial. På svenskt håll har Marthaförbundet gjort ekonomiboken En euro i taget. Boken delas gratis ut till en årskurs per läroinrättning i andra stadiet i samband med att förbundets ekonomirådgivare håller en föreläsning vid skolan.

Kreditregistret Suomen asiakastieto har i samarbete med Nuorten akatemia, en organisation som stöder och stärker unga människors engagemang i samhället, utarbetat ett material som heter TarkkaFyrkka, och som också finns på svenska. Här är målsättningen att hjälpa lite äldre ungdomar att hålla ordning på sin ekonomi för att undvika problem med speciellt obetalda räkningar som kan leda till betalningsstörningar.

Spel och tävlingar är också en undervisningsform som används i ekonomiundervisningen. Den redan nämnda Företagsbyn är det kanske mest kända exemplet. Cashhjalte (på finska Taloussankari) är ett exempel på ett mobilspel för högstadielärover. I spelet får eleven lära sig spara, placera och ta kontroll över sin ekonomi. Ungdomarna kan spela spelet självständigt, men det finns också färdiga lektionsinnehåll för undervisning i klass. TAT, Nordea och Börsstiftelsen har utvecklat spelet.

Krävande ekonomitävling för gymnasier

Ekonomigurun är en riksomfattande tävling i ekonomikunskap, vars historia går tillbaka till 1997. Huvudarrangörer är Finans Finland, Förbundet för lärarna i historia och samhällslära och Försäkrings- och finansrådgivningen. Den första tävlingsomgången är en skriftlig tentamen som hålls vid samma tidpunkt i alla deltagande gymnasier i landet. Finalen, med de 14 som klarade sig bäst i första omgången, är väldigt krävande. Den består av ett skriftligt prov och en muntlig del som utgör kulmen av finalen. I den muntliga delen diskuterar finalisterna parvis. En av dem kan till exempel få i uppgift att försvara påståendet ”Nu är det ett bra tillfälle att investera i aktier”, medan den andra kan få det motsatta påståendet, ”Nu är det inte ett bra tillfälle att investera i aktier”.

Universitet och högskolor formligen tävlar om de duktiga finalisterna, och till exempel Hanken erbjuder på vissa villkor direktantagning för den som nått finalplats under de senaste fem åren. Bland dem som vunnit Ekonomigurutävlingen finns Helsingfors biträdande borgmästare Daniel Sazonov.

Generation Euro är en lagtävling i ekonomi och särskilt penningpolitik för studerande på andra stadiet. Arrangör är Finlands Bank tillsammans med andra centralbanker i eurosyste-met. Liksom i Ekonomiguru är finaldeltagarna ofta väldigt pålästa och duktiga. Första priset har varit en resa till Frankfurt i Tyskland för att bekanta sig med Europeiska centralbanken. En skola som genom åren klarat sig bra i tävlingen är Ålands lyceum i Mariehamn.

Artikelförfattaren har på Finlands Bank arbetat med befrämjande av ekonomiskt kunnande.